כיתה ז' | מולדת וגאוגרפיה | שיעור 4 מתוך 4 | 45 דק' | מתאים לממלכתי וממלכתי-דתי

עיור: מהכפר אל העיר

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יסבירו מהו עיור ויכירו את מגמת העיור בעולם
- התלמידים יבחינו בין גורמי דחיפה מהכפר לגורמי משיכה לעיר
- התלמידים יזהו בעיות של ערים גדולות ויציעו פתרונות של עיר מקיימת

📖 הסבר למורה

עיור הוא התהליך שבו חלק גדל והולך מהאוכלוסייה גר בערים. לפי דו"ח האו"ם World Urbanization Prospects 2025, ערים הן היום ביתם של 45 אחוזים מאוכלוסיית העולם, יותר מפי שניים מהשיעור בשנת 1950. ערים שמונות יותר מ-10 מיליון תושבים נקראות מגה-ערים.

אנשים עוברים מהכפר לעיר בגלל גורמי דחיפה מהכפר (מחסור בעבודה ובקרקע, בצורות, מעט שירותי חינוך ובריאות) וגורמי משיכה לעיר (מקומות עבודה, שכר גבוה יותר, בתי ספר, בתי חולים, תרבות). העיור המהיר מביא איתו בעיות: צפיפות ומחסור בדיור, שכונות עוני בלי תשתיות, פקקים, זיהום אוויר ופסולת. עיר מקיימת מנסה לפתור אותן בעזרת תחבורה ציבורית, שטחים ירוקים, בנייה לגובה במקום התפשטות לשטחים פתוחים, מחזור ואנרגיה נקייה.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: תמונות של מגה-עיר אחת (רחוב, שכונת עוני, רכבת תחתית), גרף פשוט של אחוז האוכלוסייה העירונית, דף עבודה

1. פתיחה: שני תיאורים קצרים: נער בכפר ונערה בעיר גדולה. מה היה גורם לנער לעבור לעיר? ומה היה קשה לו שם? (7 דקות)
2. הסבר: עיור, המגמה בעולם (45% בערים), מגה-ערים. (7 דקות)
3. מיון בזוגות: כרטיסים של סיבות למעבר. ממיינים לגורמי דחיפה ולגורמי משיכה. (8 דקות)
4. הסבר: בעיות של ערים גדולות ופתרונות של עיר מקיימת. (7 דקות)
5. עבודה בדף העבודה. (11 דקות)
6. סיכום היחידה: איך גלובליזציה, אוכלוסייה, פיתוח ועיור קשורים זה לזה? (3 דקות)
7. כרטיס יציאה (ראו למטה). (2 דקות)

💬 שאלות לדיון בשלוש רמות

הבנה (מה למדנו?)

1. מהו עיור?
2. מהי מגה-עיר?

יישום וניתוח (איך משתמשים בזה?)

1. מיינו: מחסור בעבודה, בית חולים קרוב, בצורת, אוניברסיטה. מה דוחף ומה מושך?
2. למה בערים שגדלות מהר מאוד נוצרות שכונות עוני?

הערכה וחשיבה (מה דעתי?)

1. האם הייתם מעדיפים לגור בעיר גדולה או ביישוב קטן? נמקו בעזרת מושגים מהשיעור.

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

כל תלמיד עונה על פתק:

1. גורם דחיפה אחד וגורם משיכה אחד: ____ / ____
2. פתרון אחד לבעיה של עיר גדולה: ____

💡 הערות למורה

הנתון של 45% לקוח מדו"ח האו"ם לשנת 2025, שמשתמש בהגדרה חדשה של "עיר" (מבחין בין ערים, עיירות ואזורים כפריים). במקורות ישנים יותר תמצאו נתונים כמו "יותר ממחצית האוכלוסייה עירונית", בהגדרה אחרת. כדאי להסביר לתלמידים שנתון תלוי בהגדרה. ההגדרה של מגה-עיר (יותר מ-10 מיליון) היא ההגדרה של האו"ם.

📚 מקורות לנתונים

- 45% מאוכלוסיית העולם (8.2 מיליארד) גרים בערים, יותר מפי שניים מ-1950: האו"ם, World Urbanization Prospects 2025
- מגה-עיר: יותר מ-10 מיליון תושבים (הגדרת האו"ם): ויקיפדיה: Megacity

📝 בדף העבודה

עיור: מהכפר אל העיר: 8 תרגילים, ומחוון מלא בעמוד השני.

מחוון: עיור: מהכפר אל העיר

1. ב. תהליך שבו חלק גדל מהאוכלוסייה גר בערים
2. ג. כ-45%
3. דחיפה: בצורת, מחסור בבתי ספר, מחסור בקרקע. משיכה: מקומות עבודה, בית חולים, שכר גבוה.
4. עיר (אזור עירוני) שגרים בו יותר מ-10 מיליון תושבים.
5. כל שתיים: צפיפות ומחסור בדיור, שכונות עוני בלי מים וביוב, פקקי תנועה, זיהום אוויר, הצטברות פסולת, מחסור בשטחים ירוקים.
6. תשובה פתוחה. למשל: פקקים וזיהום: רכבת קלה, נתיבי אוטובוס ושבילי אופניים. מחסור בדיור: בנייה לגובה והתחדשות עירונית. פסולת: מחזור והפרדה במקור.
7. פי 2.5 (5 ÷ 2); גדלה ב-3 מיליון תושבים.
8. ב. לא נכון. רבים מגיעים לשכונות עוני ולעבודות זמניות, במיוחד בערים שגדלות מהר מאוד.